

Mag. Igor Podbrežnik

Dejavniki ohranjanja in širjenja vedenja o domžalski slamnikarski dediščini

Industrializacija, ki je v izjemno kratkem času prinesla preoblikovanje proizvodnih procesov, vsekakor predstavlja eno največjih sprememb v družbenem razvoju. Ne samo zaradi spremenjenih načinov proizvodnje, ko je ročno delo zamenjala obsežna proizvodnja, pač pa zaradi njenih učinkov na vse vidike življenja, saj prišlo do padca cen industrijskega blaga in rasti široke potrošnje ter tudi prvih začetkov globalizacije gospodarstva izven ozkih lokalnih meja. Takšne spremembe so se zgodile tudi v domžalskih vaseh, kjer so še v 1. polovici 18. stoletja izdelovali slamnike za lastne potrebe in prodajo na okoliških sejmih. Stoletje kasneje so bile registrirane prve večje delavnice, v drugi polovici 19. stoletja pa so že bile zgrajene prve tovarne slamnikov. V preteklih dveh stoletjih je bila intenzivna industrializacija slamnikarske dejavnosti, ki se se je zaključila z razpadom Avstro-ogrske, nosilka in usmerjevalka vsesplošnega razvoja krajev v domžalski občini. Slamnikarski produkti in vzporedne gospodarske aktivnosti, ki so se razvile za potrebe slamnikarskih tovarn, pa pričajo o ustvarjalnosti in dosežkih Domžalčanov v širšem mednarodnem okolju.

Slamnikarski sejem v Domžalah, 2017. (arhiv KDFBD, foto: Urška Savič)

Od tu dalje ne govorimo več o slamnikarski industriji pač pa o domžalski slamnikarski industrijski dediščini, ki jo danes predstavlja in ohranja domžalski Slamnikarski muzej. Ohranjanje kulturne dediščine, torej tudi industrijske, ki je temeljna dediščina moderne in

postmoderne dobe, je vsekakor najpomembnejša dejavnost vsakega muzeja, saj obiskovalcem ogledi muzejskih zbirk spreminjajo pogled na svet, jim širijo obzorja ter tako prispevajo k njihovemu znanju.

Razširjenost poznavanja domžalske slamnikarske dediščine smo raziskali v okviru kvantitativne raziskave o zadovoljstvu obiskovalcev 5. Slamnikarskega sejma, ki je bil 10. junija 2017 v Domžalah. Rezultatov raziskave ne moremo posplošiti na sejemske prireditve drugod v Sloveniji, ker je bilo vzorčenje neslučajnostno, raziskava pa je bila izvedena na sejmu z zelo specifično vsebino.

Za potrebe raziskave je bil oblikovan anketni vprašalnik, ki nam je pomagal ugotoviti, v kolikšni meri je vedenje o slamnikarski dediščini prisotno v domžalski in tudi širši javnosti, kako se slamnikarska dediščina ohranja in širi med ljudmi in kakšno je poznavanje posameznih dejavnikov ohranjanja slamnikarske dediščine.

Vabilu k anketiranju, ki je potekalo v času 5. Slamnikarskega sejma, se je odzvalo 123 obiskovalcev. Med njimi je bilo skoraj dve tretjini Domžalčanov, preostali obiskovalci pa so prišli iz okoliških krajev. Med anketiranci je bilo dve tretjini žensk, delovno aktivnih je bilo skoraj 60 % anketirancev, upokojencev pa je bilo malo več kot 25 %. Skoraj 70 % anketirancev je starejših od 35 let, med njimi pa je bilo malo manj kot polovico starejših od 55 let. Slaba polovica anketirancev ima največ srednješolsko izobrazbo, med bolj izobraženimi pa jih je bila slaba tretjina s podiplomsko izobrazbo.

Na osnovi zbranih podatkov ugotavljamo, da je dediščina slamnikarstva pomembna sestavina domžalske kulturne in turistične ponudbe, povečano zanimanje in pozitiven odnos do domžalske slamnikarske dediščine pa je posledica načrtnega dela domžalskega Slamnikarskega muzeja, pred njim pa Študijskega krožka Slamnikarstvo, ki je v letih 2011-2012 deloval pod okriljem Kulturnega doma Franceta Bernika Domžale in strokovnim vodstvom Gorenjskega muzeja. Prepoznavna dejavnika ohranjanja domžalske slamnikarske dediščine, poleg Slamnikarskega muzeja in sejma, sta tudi slamnik, ki je obvezno pokrivalo domžalskih godbenikov, in slamnata kita, ki je osrednji motiv domžalskega grba. Manj pa je poznana tematska pot Sprehod med tovarnami slamnikov v Domžalah, s katero se promovira stavbna in prostorska dediščina, ki se neposredno navezuje na slamnikarsko dejavnost.

Zelo pomembno vlogo pri širjenju vedenja o slamnikarski dediščini ima domžalski časopis Slamnik, pomembna pa je tudi vloga šole ter družinskih, prijateljskih in sorodstvenih povezav z ljudmi, ki so delali v tovarni Univerzale ali so z njo poslovno sodelovali, dejavni pa so tudi posamezniki, ki slamnikarsko dediščino ohranjajo pri življenju kot gospodarsko ali zgolj ljubiteljsko dejavnost. Zato naj se v prihodnje glavna pozornost nameni medijem, ki lahko vedenje o domžalski slamnikarski dediščini prenesejo v širši prostor.

Raziskava je pokazala potrebo, da v Slamnikarskem muzeju sprejmejo trženjsko razmišljanje, ki se ga vključi v strateško planiranje, in se usmerijo na trg preživljanja prostega časa ter se tako odprejo novim ciljnim skupinam obiskovalcev, k mlajšim in bolj izobraženim, nove občudovalce domžalske slamnikarske dediščine pa naj se išče tudi izven ozkega lokalnega okvira. Tako se bodo ustvarili pogoji za razvoj novih programov, ki naj se oblikujejo na podlagi raziskav obiskovalčevih potreb, želja in pričakovanj. Ugotavljamo pa tudi, da je mogoče

zanimanje za industrijsko dediščino povečati s predstavitvami obrtnih in industrijskih dejavnosti, ki so se razvijale vzporedno z industrializacijo slamnikarstva, saj so tudi te pustile sled v krajih sedanje domžalske občine.

Ključne besede: Domžale, slamnikarski muzej, slamnikarski sejem, slamnikarstvo, slamnikarska dediščina, občinsko glasilo Slamnik, dejavniki ohranjanja slamnikarske dediščine.